

Начало > Съдебни процедури > Граждански дела > Съдът на коя държава е компетентен?

Съдът на коя държава е компетентен?

Италия

1 До кой съд трябва да се подаде исквата молба — до обикновен граждански съд или до специализиран съд (напр. съд по трудовоправни спорове)?

По правило в италианската правна система компетентни са обикновените съдилища, тъй като те имат специфична компетентност по отношение на спорове, свързани със субективни права. Мировите съдии (*giudice di pace*), общият съд (*tribunale*) и апелативният съд (*Corte di Appello*) са обикновени съдебни органи. Съдът, явяващ се последна инстанция, е Върховният касационен съд (*Suprema corte di cassazione*), а по конституционни въпроси компетентен е Конституционният съд (*Corte costituzionale*). Освен системата от обикновени съдилища съществува и система от административни съдилища. Административните съдилища са компетентни да разглеждат спорове по въпроси, свързани със законни интереси и в конкретни области, определени със закон — спорове, свързани със субективни права, отнасящи се до упражняването или неизпълнението на административни правомощия във връзка с мерки, актове, споразумения или действия, засягащи упражняването на тези правомощия от страна на публични органи. Актове или мерки, приети от правителството при упражняване на политическата власт, не могат да бъдат оспорвани пред съдилищата. Компетентността по административни въпроси се упражнява от окръжните административни съдилища (*tribunali amministrativi regionali* — TAR) и от Държавния съвет (*Consiglio di stato*) съгласно разпоредбите на Административнопроцесуалния кодекс. Съдът, явяващ се последна инстанция, е Върховният касационен съд, но само на основания, свързани с компетентността. Има и друг специален съд — данъчният съд (*tributario*). Компетентността по фискални въпроси се упражнява от районните данъчни съдилища (*commissioni tributarie provinciali* — CTP) и от окръжните данъчни съдилища (*commissioni tributarie regionali* — CTR). Данъчните съдилища са компетентни да разглеждат всички спорове, свързани с данъци от всякакво естество и вид, включително регионални, провинциални и общински данъци, вноски, дължими към Националната служба за здравеопазване на Италия, допълнителни данъци и налози, свързаните с тях глоби и лихви и всякакви други допълнителни такси. В италианската правна система има редица „специализирани“ отделения в рамките на обикновените съдилища. Някои от най-важните специализирани отделения включват: а) отделения, специализирани по въпроси, свързани с миграцията, международната закрила и свободното движение на граждани на ЕС; б) отделения, специализирани по корпоративни въпроси; в) отделения, специализирани по въпроси, свързани със селското стопанство. Има и специализирани съдилища като съда за малолетни и непълнолетни (*tribunale per i minorenni*) или *Tribunale di sorveglianza* (съд, който контролира изпълнението на наказанията). Трудовите спорове се отнасят до обикновените съдилища, в някои от които има конкретни отделения, занимаващи се с тези въпроси (отделения по трудови спорове). Технически погледнато обаче, това не са специализирани състави, а по-скоро организационни единици в съдилищата.

По правило общият съд е компетентен по всички дела, които не попадат в подсъдността на други съдилища. Общият съд има и изключителна компетентност по всички дела, свързани с данъци и мита (които не са били отнесени до данъчните съдилища), по всички дела, свързани със статута и правоспособността на отделни лица, както и с почетни права, по иски, отнасящи се до измама, по производства за принудително изпълнение и като цяло по всички дела, чиято стойност не може да бъде определена.

Мировите съдии са компетентни по дела, свързани с движими вещи на стойност до 50 000 евро, когато те по закон не попадат в компетентността на друг съд. От 31 октомври 2021 г. тази сума ще бъде намалена на 30 000 евро. Мировите съдии са компетентни и по всички въпроси, свързани със споровете, посочени в член 7 от Гражданския процесуален кодекс.

2 Ако компетентни са обикновените граждански съдилища (т.е. те са съдилищата, които разглеждат съответния вид казуси), как може да се разбере до кой от тях трябва да бъде подадена исквата молба?

Критерият за определяне на съда, към който да бъде отнесен даден спор, е „компетентността“. В италианската правна система компетентността обикновено указва набора от правомощия и функции, които съдебният орган може да упражнява. Съществуват различни видове компетентност: - според предмета; - на териториален принцип; - по инстанция; - според стойността. По отношение на гражданското производство компетентността указва равнището на правомощия, предоставени на всеки съдебен орган и следователно обхвата, в който правомощията за вземане на решения на този орган са обосновани. Компетентността се определя от „техническа гледна точка“ и законовите норми, свързани с нея, се съдържат в член 7 и сл. от Гражданския процесуален кодекс. Въз основа на тези норми процедурният характер на компетентността съставлява предварителен въпрос и следователно може да бъде предмет на решение в рамките на спора. Ако някоя от нормите, уреждащи компетентността, е нарушена, органът, който осъществява съдебен надзор, може по-специално основателно да постанови решение за липса на компетентност (вж. член 38 от Гражданския процесуален кодекс). Компетентността в технически смисъл се различава от т.нар. „вътрешна“ компетентност, т.е. разпределянето на въпросите в рамките на компетентния съдебен орган. Тази форма на компетентност, която се нарича също „организационна“, зависи от начина, по който е структуриран Общият съд: например чрез осигуряване на вътрешни състави (граждански състав № 1), чрез изграждане на звена, съсредоточени върху конкретни теми (отделения по трудови спорове) или чрез създаване на самостоятелни отделения. Неспазването на разпоредбите, уреждащи разпределянето на делата, не поражда процесуален проблем, свързан с компетентността, а представлява само организационен въпрос, отнасящ се до разпределянето на делата в рамките на съдебния орган.

По отношение на мястото на спора, освен ако законът не предвижда друго, компетентният съд е този по местоживее или местопребиваване на ответника; ако те са неизвестни — то това е местожителството на ответника. Ако ответникът няма местопребиваване, местоживее или местожителство в Италия или ако местожителството му е неизвестно, компетентният съд е този по местопребиваване на ищеца. Нормите, уреждащи териториалната компетентност, се съдържат в член 18 и сл. от Гражданския процесуален кодекс.

2.1 Има ли разлика между по-нисшестоящите и по-висшестоящите обикновени граждански съдилища (напр. районните съдилища като по-нисшестоящи съдилища и окръжните съдилища като по-висшестоящи такива) и ако да, кой от тях е компетентен по моя казус?

Системата на обикновените съдилища е разделена на два сектора: наказателният сектор, който решава дали наказателните дела, заведени от прокуратурата срещу дадено физическо или юридическо лице, са основателни; и гражданският сектор, който има за цел защитата по съдебен ред на правата, присъщи на отношенията между частни лица или между частно лице и публичен орган, когато последният при изпълнение на своите задължения накръни субективни права на други лица. Функциите в наказателния сектор са разделени на съдебни и прокурорски, като първите включват постановяване на съдебни решения, а вторите — водене на разследвания (под надзора на прокуратурата). След приключване на тези

разследвания служителите на прокуратурата образуват наказателно производство или подават искане за прекратяване на делото, поддържат обвинението в съда и изпълняват прокурорските задължения на следващите инстанции. В съответствие с последния параграф на член 107 от италианската Конституция, наказателните производства се водят от членове на прокуратурата (дори ако те са част от обикновените съдилища). По време на наказателното производство пострадалият може да заведе граждански иск, за да получи обезщетение за претърпените от него вреди, както и да предяви отделен иск пред гражданските съдилища. Гражданските и наказателните производства се уреждат от два отделни групи от процесуални норми, съдържащи се съответно в Гражданския процесуален кодекс и в Наказателно-процесуалния кодекс. Обикновената компетентност се осъществява от „професионални“ съдии и „почетни“ съдии, като и едните, и другите са част от съдебната система.

На първа инстанция компетентността се упражнява от следните органи както по граждански, така и по наказателни дела:

мирови съдии — едноличен почетен орган;

обикновения общ съд (*tribunale ordinario*), който в зависимост от естеството на спора се състои от един съдия или от съдийски състав;

съда за малолетни и непълнолетни, който се състои от съдийски състав, подпомаган от експерти;

Tribunale di sorveglianza, който се състои от един съдия или от съдийски състав (подпомаган от експерти).

На първа инстанция прокурорските задължения се изпълняват от:

прокурор в обикновения общ съд (включително за престъпления, попадащи в компетентността на мировите съдии);

прокурор в съда за малолетни и непълнолетни;

прокурор в апелативния съд за производства, образувани пред *Tribunale di sorveglianza*.

На втора инстанция компетентността се упражнява от следните органи:

апелативния съд за жалби срещу решенията, постановени от обикновения общ съд и съда за малолетни и непълнолетни;

обикновения общ съд за жалби, подадени срещу решенията на мировите съдии (както и за жалби срещу разпореждания, свързани с личната свобода);

Tribunale di sorveglianza, за жалби, подадени срещу решенията, постановени от съдията по надзора на присъдата.

На втора инстанция прокурорските задължения се изпълняват от прокурора в апелативния съд. Компетентността относно законосъобразността на съдебните решения се осъществява от Върховния касационен съд; в съдебните производства, заведени пред този съд, прокурорските задължения се изпълняват от прокурора във Върховния касационен съд. И накрая, трябва да се отбележи, че органите на прокуратурата в Италия включват и Националната дирекция за борба с мафията и тероризма (*Direzione nazionale antimafia e antiterrorismo*), която изпълнява прокурорски функции, координирани на национално равнище, както е посочено в Законодателен указ № 160/06.

2.2 Териториална компетентност (съдът в град А или съдът в град Б е компетентен по моя казус?)

Освен ако законът не предвижда друго, компетентният съд е този по местоживеее или местопребиваване на ответника; ако те са неизвестни — то това е съдът по местожителството на ответника. Ако ответникът няма местопребиваване, местоживеее или местожителство в Италия или ако местожителството му е неизвестно, компетентният съд е този по местопребиваване на ищеца. Съществуват обаче специални норми за определяне мястото на спора; общите и специалните норми се съдържат в член 18 и сл. от Гражданския процесуален кодекс. Съществуват също така различни норми, включени в специални закони, които уреждат например въпроси, свързани със семействата или малолетните и непълнолетните, с изпълнението на съдебни решения или с правата на потребителите.

2.2.1 Основни правила за териториалната компетентност

За физически лица, освен ако законът не предвижда друго, компетентният съд е този по местопребиваване или местоживеее на ответника; ако те са неизвестни — то това е съдът по местожителството на ответника. Ако ответникът няма местопребиваване, местоживеее или местожителство в Италия или ако местожителството му е неизвестно, компетентният съд е този по местопребиваване на ищеца.

За юридическите лица, освен ако законът не предвижда друго, когато ответникът е юридическо лице, компетентният съд е този по седалището му.

Ако юридическото лице има други помещения или представител, упълномощен да се яви в съда във връзка с исковата молба, компетентният съд е този по местонахождението на представителя или на другите помещения. За целите, свързани с компетентността, дружества, които не са юридически лица, неперсонифицирани сдружения и комитети, са със седалище на мястото, където обичайно осъществяват своята дейност.

По дела, отнасящи се до облигационни права, компетентен е съдът по мястото, където задължението е възникнало или трябва да бъде изпълнено.

2.2.2 Изключения от основните правила

Съд по дела, свързани с деца (Foro per le cause relative a bambini)

За съдебни разпореждания относно родителската отговорност основният критерий е обичайното местопребиваване на детето към момента на подаване на исковата молба. Обичайното местопребиваване на детето трябва да се определи въз основа на обективни критерии; ако детето бъде преместено, компетентността не преминава към съда по новото му местожителство, освен ако не е изтекъл минимален, но не пренебрежим период от време, като се вземе предвид възрастта на детето.

Съд по брачни дела (Foro per le cause relative al matrimonio)

Раздяла. В случаите на законна раздяла исковата молба се подава пред съда по мястото, където двойката за последно е пребивавала заедно, или ако никога не са пребивавали заедно — по местопребиваване или по местоживеее на ответника. Ако ответникът пребивава в чужбина или с него не може да бъде установен контакт, исковата молба се подава пред съда по местопребиваване или по местоживеее на ищеца; ако и той пребивава в чужбина, исковата молба може да бъде депозирана пред всеки съд в Италия.

Развод. Компетентният съд за разглеждане на искиви молби за разтрогване на граждански брак или за прекратяване на гражданскоправните последици от конкордат [католически брак] е съдът по местопребиваване или по местоживеее на ответника, независимо от другите критерии за определяне на компетентността, предоставени като алтернатива в същата законова разпоредба. Искиви молби по взаимно съгласие обаче могат да се подават пред съда по местопребиваване или по местоживеее на единия или на другия съпруг.

Съд по дела, свързани с трудови спорове (Foro per le cause di lavoro)

На първа инстанция трудовите спорове попадат в компетентността на общия съд, действащ като съд по трудови спорове. Териториалната компетентност е на съда на мястото, където е започнало трудовото правоотношение, или където се намира дружеството или неговия клон, в който е бил назначен служителът, или където служителът е предоставял услугите си към момента на прекратяване на трудовото правоотношение.

Компетентният съд остава същият и в случай на преместване или закриване на дружеството или на неговия клон, при условие че исковата молба е подадена в срок от шест месеца от преместването или закриването. Териториалната компетентност по спорове, свързани с трудови правоотношения в подразделения на публични административни органи, е на съда по мястото, където се намира учреждението, в което е назначен или е бил назначен служителът към момента на прекратяване на трудовото правоотношение. В спорове, по които една от страните е орган на държавната администрация, съдът не може да изпълнява функциите на *foro erariale* (съд по въпроси, свързани с публичните финанси).

Съд по дела, свързани с права върху недвижими имоти, принудително извеждане или възстановяване на собственост (Foro per le cause relative a diritti reali e ad azioni possessorie)

По дела, свързани с вещни права върху недвижими имоти, с отдаване под наем и предоставяне на безвъзмездно право на ползване на сгради и търговски обекти, както и с прилагането на изискванията и спазването на разстоянията за засаждане на дървета и живи плетове, установени по закон, с подзаконовите актове или по обичай, компетентен е съдът по мястото, където се намира сградата или търговският обект. Ако сградата се простира в повече от един съдебен район, компетентен е съдът в района, в който въпросната страна плаща най-голям данък на държавата; ако страната не плаща данък, компетентен е всеки съд в района, в който се намира част от сградата. За искове за владение или възстановяване на собственост, както и за доклади, свързани с ново строителство и потенциални вреди, компетентен е съдът на мястото, където е извършено спорното деяние.

Съд по дела, свързани с наследство (Foro per le reason ereditarie)

Компетентен е съдът по мястото, където е заведено производството относно наследството, по дела:

- 1) свързани с претенции към наследство или делба на наследствена маса или във всички други случаи, отнасящи се до делба на наследствена маса между сънаследници;
- 2) свързани с отмяна на делбата на наследствена маса и обезпечаването на акции, при условие че делото е образувано в рамките на две години след делбата на наследствената маса;
- 3) свързани със заеми, предоставени на починалия, или задължения по завещание, дължими от наследника, при условие че делото е образувано преди делбата на наследствената маса и при всяко положение в срок от две години от започване на производството относно наследството;
- 4) срещу изпълнителя на наследството, при условие че делото е образувано в сроковете, посочени в предходната точка.

Съд по дела между съдружници в търговски дружества и между обитатели на жилищни блокове (Foro per le cause tra soci e tra condomini)

По дела между съдружници в търговски дружества компетентен е съдът на мястото, където се намира седалището на дружеството; по дела между обитателите на жилищни блокове или между обитателите и етажната собственост на жилищни блокове, компетентен е съдът в района, в който се намират общите части (или повечето от тях).

Съд по дела, свързани с публични административни органи (Foro della pubblica amministrazione)

По дела, в които една от страните е орган на държавната администрация, компетентният съд — в съответствие със специалните закони, уреждащи представителството и защитата на държавата в съда, и в предвидените в тях случаи — е съдът на мястото, където се намира Службата на държавния адвокат (*Ufficio dell'Avvocatura dello Stato*), в чийто район попада съдът, който би бил компетентен съгласно обичайните норми.

Когато административният орган е ответникът, този район се определя в зависимост от съда на мястото, където задължението е възникнало или трябва да бъде изпълнено, или където се намира движимият или недвижимият актив, предмет на иска.

Съд за производство по принудително изпълнение (Foro dell'Esecuzione Forzata)

За принудително изпълнение върху движими или недвижими активи, компетентен е съдът на мястото, където се намират тези активи. За принудително изпълнение върху моторни превозни средства и ремаркета, компетентен е съдът по местопребиваване, местоживее, местожителството или по седалището на длъжника. За принудително изпълнение по отношение на задължения, свързани с извършването или неизвършването на определено деяние, компетентен е съдът на мястото, където задължението трябва да бъде изпълнено.

Съд по потребителски спорове (Foro del Consumatore)

По дела, свързани с потребители, компетентен е съдът по местопребиваване или действително местоживее на потребителя. Компетентността на този съд е изключителна и задължителна, освен ако страните не са се договорили за участието на други съдилища. Процесуални действия на потребителя, които очевидно са предприети след началото на производството, не могат да се смятат за еквивалентни на преговори и не могат да послужат за основание за дерогация от съда по потребителски спорове.

2.2.2.1 Кога може да се избира между съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило) и друг съд?

В някои случаи спорът може да бъде отнесен до няколко различни съдилища, които се наричат алтернативни съдилища. Това се прилага по-специално за дела, свързани с права, срещу определени лица; в този случай освен съдът по местоживее на ответника, компетентен е и съдът на мястото, където задължението е възникнало или трябва да бъде изпълнено.

2.2.2.2 Кога трябва да се избере съд, различен от съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило)?

Съдът по местопребиваване на ответника не е компетентен в случай, че в италианското законодателство е предвиден различен съд с изключителна компетентност. В това отношение вж. точка 2.2.2 („Изключения от основното правило“).

2.2.2.3 Могат ли страните сами да определят за компетентен съд, който при други обстоятелства не би бил компетентен?

Страните могат да се споразумеят за различен съд, освен когато е налице задължителна юрисдикция (от която не се допуска дерогация по споразумение) (член 20 от Гражданския процесуален кодекс).

3 Когато компетентни са специализираните съдилища, как може да се разбере кой съд следва да бъде сезиран?

Ако специализиран съд е компетентен, се прилагат критериите за компетентност, определени в съответните специални закони.

Административни съдилища. Компетентният съд по спорове, свързани с мерки, актове, споразумения или действия на публични административни органи, винаги е окръжният административен съд в териториалния район, в който се намира централата на тези органи. Във всеки случай окръжният административен съд винаги има юрисдикция по всякакви спорове, свързани с мерки, актове, споразумения или действия на публични административни органи, чието пряко въздействие е ограничено на територията на окръга, в който се намира съответният съд. За спорове, свързани с държавни служители, компетентен е винаги съдът, в чийто район се намира местоработата на служителя. В други случаи компетентният съд по отношение на държавни актове винаги е окръжният административен съд в Лацио (със седалище в Рим), а по отношение на актове на публични органи с надрегионална компетентност — окръжният административен съд в района, в който се намира седалището на съответния орган.

Данъчни съдилища. Районните данъчни съдилища са компетентни по всички жалби, подадени срещу данъчни власти и данъчни инспектори, намиращи се в техния район. Ако жалбата е срещу отдел на Агенцията по приходите (*Agenzia delle entrate*), който има юрисдикция за цяла или за част от Италия, компетентен е районният данъчен съд, в чийто район се намира службата, на която са възложени задълженията, съдържащи се в оспорвания акт.

Полезни връзки

► Конституция на Република Италия (EN)

https://www.senato.it/sites/default/files/media-documents/COST_INGLESE.pdf

► Италиански закони и кодекси (IT)

<https://www.normattiva.it/?language=en>

► Граждански процесуален кодекс на Италия (IT)

<http://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2015/01/02/codice-di-procedura-civile>

► Административнопроцесуален кодекс (EN)

https://www.giustizia-amministrativa.it/documents/20142/93385/The_Code_of_administrative_trial.pdf/2809140d-bb4c-020d-6450-46b8ee58e88e

► Административнопроцесуален кодекс (FR)

https://www.giustizia-amministrativa.it/documents/20142/93385/Code_de_justice_administrative.pdf/cc543dcb-7de9-600f-8db5-7f5f707dd968

► Административнопроцесуален кодекс (DE)

https://www.giustizia-amministrativa.it/documents/20142/93385/VwPO_Sept_2021.pdf/be35d8f4-9476-11c6-a346-5ef2840c41d9?t=1634201175573

► Съдебната система на Италия (EN)

https://www.csm.it/web/csm-international-corner/consiglio-superiore-della-magistratura/sistema-giudiziario-italiano?show=true&title=&show_breadcrumb=

► Данъчен процесуален кодекс (IT)

<http://def.finanze.it/DocTribFrontend/getAttoNormativoDetail.do?id=%7bECD81E71-D37B-4722-AA36-116B5BCB2232%7d>

► Министерство на правосъдието (IT)

<https://www.giustizia.it/giustizia>

Последна актуализация: 06/12/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.